

מקומה יגלה, מעמקיה ידלה: חן לעת יגלה,
גנוניו יעלה:

פרוך אתה יהיה מגן אברהם: אתה גבור עד להחיות מתים:

ממרה חקה גזר, מגבנון אמרה נגזר, נאמן
לאזנה נתאזר, נצח עדי בן בנזרה
גזר, סלול צפונייה חלץ אור, סקר באפיה
ונחשב למו זר, ערך בה חק לעם מפזר,

מקומה יגלה. פרשה של
פרה זיגלה לנומי.
מעמקיה ידלה. סתרי
טעמיה ידלה ממעמקים
ללמדינו. בעת יגלה. שהיא
נגלה עלינו בקץ הגאולה.
גנוניו יעלה. הגנונים במגיני
ומסתופפים בצילו ישים
למעלה.

ממרה חוקה גזר. חוקה

מפיק ה', חוק שלה גזר הקב"ה משעה שאמר הקב"ה למשה במרה (שמות טו כה)
ויורהו ה' עץ, ואמרינן במכילת' (מס' דרסע פרשה א) עץ מר היה, של זית או של הרדופני,
ואמר לו תן מר לתוך מר כדי לעשות נס בתוך נס, ועל זה תמה משה ואמר היאך מר
מרפא וממתיק את מר, השיבו הקב"ה: אל תתמה, עתיד אני לתת להם מצוה כיוצא בה
הרי פרה אדומה מטהרת טמאים וכל עוסקיה היא מטמאה. והיינו דכתיב התם במרה (שמות
טו כה) שם שם לו חוק ומשפט ושם ניסוהו, שרמז לו חוק הפרה משפטה וגזירתה^י. **מגבנון**
אמרה נגזר. עיקר אמירתה בסיני נגזר עם שאר התורה, וגבי סיני כתיב גבנון, למה תרצדון
הרים גבנונים ההר חמד אלהים לשבתו (תהלים סח, יז). **נאמן**. משה בכל ביתי נאמן הוא (במדבר
יב, ז). **לאזנה נתאזר**. אזר כגבר חלציו לקבלה ולפשפש בה. דא"ר יוסי ב"ר חנינא בפסיקתא
(דר"כ פס' ד, פרה אדומה) ובתנחומא (ישן חוקת ס' כד), ויקחו אליך - לך אני מגלה טעם פרה ולאחרים
חוקה. **נצח עדי בן בנזרה נזר**. לפיכך הוכתר בכתר שלה^י עד עולם, שרמז לו ב'ויקחו
אליך פרה' - שלך לעד קיימת. ואמרינן ביומא על הכהן ששורף את הפרה שמזין עליו ד'
ימים מכל חטאת שהיו שם, לומר שהיו מערבין לדורות את אפר הפרה של משה עם שאר
הפרות. ר' משולם אומר: 'בנזרה נזר' שנאמר ויקחו אליך, אמר הקב"ה למשה לך אני
מגלה טעמי פרה ולא לאחר^י. **סלול צפונייה חלץ אור**. סלסליה ותרוממך (משלי ד, ח), אזר
חלציו לסלסל טעמי מצפונייה^י. **סקר באיביה**. הביט בפירות טעמיה, כמו נסקרין בסקירה
אחת (ר"ה יח, א). **ונחשב למו זר**. שלא לעמוד בה^י. **ערך בה חוק לעם מפזר**. משה סידר
להם - לישראל המפוזרין בארצות - חוק; שמא תאמר מעשה תהו הם? מעשה כשפים

סודותיהם ומחשבותיהם של אנשים אחרים, כאותו חכם היודע לדלות מים מבאר עמוקה שאי אפשר להגיע
אליה. ועל זה הדרך אמרו בגמרא (פסחים נג, ב) 'מים עמוקים עצה בלב איש - זה עולא, ואיש תבונה
ידלנה - זה רבה בר בר חנה'. המפרש נטל לשון זה והשתמש בו כלפי הקב"ה ומשה. **מב**. נוסח כ"י
פארמא: 'פרש של פרשה פרה יגלה לנו', כנראה שהמילה הראשונה היא 'פירוש' או שצריך להפוך 'פרש'.
מג. לא נמצא באחד מספרי חז"ל שנצטוו במרה על פרה אדומה, אמנם ידוע שכך הם דברי רש"י (שמות
טו, כה; כד, ג) וכבר עמדו מפרשינו על ענין זה. **מד**. נוסח כ"י פארמא: 'בנזר בכתר', רוצה לומר:
בנזר דהיינו בכתר. **מה**. המפרש הביא לעיל מדרש זה, אלא שלדעת ר' משולם זו כוונת הפייטן
באומרו 'בנזרה נזר', שרק משה רבינו ירד לעומק טעם הפרה. **מו**. הטעמים של סודותיה הצפוניים.
לשון 'נבעו מצפוני' (עובדיה א, ו). נוסח כ"י פארמא: טעמיה מצפונייה, ולפי זה נראה שצריך לנקד מצפונייה.
מז. נראה שכוונתו שמשה לא עמד על טעמי הפרה, לכאורה שלא כמדרש שהביא למעלה שמשנה הבין
טעמי הפרה. וכן אומר הפייטן במפורש בקטע 'אמיתי אחכמה' ובסוף 'אצורה ומפורשה'. ושם עומד המפרש
עצמו על כך ומבאר (ראה להלן הערה קיא).

יוצר לפרשת פרה

פירוש רש"י
קסג
זכות מדרשו

הם? חוקה חקתי, גזירה גזרתי, אי אתה רשאי להרהר (יומא סז, ב). עבד מלפני עקש. עקש ופתלתל (דברים לב, ה) כפי, שלא יגמגם עליה זדון הלב, בצדק כל אמרי

עבד מלפני עקש כמין זור, פאר בקוריה באגד משור, פעלתה בסגן בעדי משור: חזון צפונה לטהרת עם אל עזר, צנה צור לציר, צור צורה לאלעזר:

פיך: אין בהם נפתל ועקש (משלי ח, ח) כפי. כמין זור. כגון הגלחים והמינים תלמידי ישו הנוצרי והאפיקורסים ויצר הרע, שנעשים זרים ומתריסין על דברים כאלה. בפסיקתא (דר"כ, פיס' ד, פרה אדומה) דרש ר' יהושע דסיכנין בשם ר' לוי, ארבעה דברים יצר הרע משיב עליהם ואומות העולם משיבין עליהם, ובכולן כתיב חוקה, אילו הן: אשת אחיו, וכלאים, ושעיר המשתלח, ופרה אדומה. ובמסכת יומא (סז, ב) לא גרסי פרה אדומה. פאר ביקוריה באגד משור. ביקור תפארת אדומיתה היו בודקין באגודה של חוט משזור דהיינו שנים, שבכך אשה שוזרת את חוטה ובשנים הוי אגד, כך היו מבקרין אותה שלא יהיו ב' שערות שחורות או לבנות בגומא אחת, דתנן היו בה שתי שערות שחורות או לבנות בגומא אחת פסולה, אבל היו מפוזרות לא הוי אגד ואינה מגונה בכך. ואפילו לר' עקיבא דאמר אפילו ארבע וחמש והן מפוזרות יתלוש, מיפסל לא מיפסלה בהכי. ובפסיקתא (רבתי פסקא יד, פרה) שנינו מבקרין את הפרה אם עלה עליה עול שתי שערות נכפפות ופוזלות עיניה ומסתכלת בעול. פעלתה בסגן בעדי משור. כל מלאכתה על ידי אלעזר שהיה סגן כהונה. בעדי משור - בטכסיס בגדי שש מושור, שהיה לבוש בגדי כהונה כשמתעסק בה, כדאמרין ביומא (מג, א): הכהן - בכיהונו. ואמרין התם (מב, ב) ונתתם אותה אל אלעזר הכהן, אותה לאלעזר ולא לדורות לאלעזר, איכא דאמרי לדורות בכהן הדיוט, ואיכא דאמרי לדורות בכהן גדול, ונפקה ליה חוקה חוקה מיום הכיפורים. צפונה לטהרת עם אל עזר. שתי תיבות הן 'אל עזר', עם שעזרו אל. והכי דריש ליה בפסיקתא. צו צור לציר צור צורה לאלעזר. צנה הצור לשליח - זה משה - לצור ולחתום תורת הפרה שתהא צרורה וסתומה, לצוותה לאלעזר כמות שהיא ועל פי גזרה וחוקה. צור צרורה, לשון צור תעודה חתום תורה (ישעיה ח, טז).

מח. עירוב לשון הגמרא ושמה תאמר מעשה תהו הם, עם לשון המדרש (ילק"ש מ"א רמז רטו) 'ענני שתרד אש מן השמים וענני שתסית דעתם שלא יאמרו מעשה תהו הם מעשה כשפים הם' מט. המפרש מביא את הפסוק כדי להראות מהיכן שאב הפייטן את מילותיו. נ. בפסוק במשלי פ'. נא. ושיעור דברי הפייטן: משה ערך בה חוק לישראל, כדי שלא יתפתלו ויתעקשו לגמגם אודות ענין הפרה, כמינים ואפיקורסים. נב. המשפט 'ואומות העולם משיבין עליהן' אינו נמצא בפסיקתא, אבל ישנו בספרא (אחרי מות פרשה ט, פרק יג), ובבבלי (יומא סז, ב). נג. נראה מלשונו שרק זה ההבדל, אבל בנוסח שלפנינו כמעט הכל שונה, וזה לשון הגמרא שם: ואת חקתי תשמרו - דברים שהשטן ואומות העולם משיבים עליהן, ואלו הן: אכילת חזיר, ולבישת שעטנז, וחליצת יבמה, וטהרת מצורע, ושעיר המשתלח. נד. ופירש"י: שבבגדי כהונה נעשית, ולא בבגדי חול. נה. דרב כהנא (פיסקא ד, פרה אדומה): ונתתם אותה אל אלעזר הכהן - אל אל עזר הכהן. נו. כך הנוסח בשני כתבי היד. וכן במחזורי ורמזיא ונירנברג. דרכו של הקליר לנטות את כל השרשים החסרים על דרך שרשי ע"ו [קם, ש"ב]. דוגמת 'קחו ידוע נגן' משורש חזה (קרובץ לפורים); 'גל ממסתיר לגואל' משורש גלה (שם); 'האדמון קבט שלא חלה' (פירט 'אבן חוג מצוק נשיה' שחרית יום א' דר"ה, לאחר 'מחיה המתים'). בדפוסים שלנו 'צנה', ומסתבר שזו הגהת מעתיקים שלא הבינו את הצורה הזאת.

וַיֹּאמֶר (תהלים ס, ו) **נתת**
לִירֵאִיךָ נִסִּים
לְהַתְנוּסָם – נסיון והבחנה
נתת לבניך להיות מנוסים
ונבכנים, מפני קושט – כדי
שתתקשט עליהם מדתך. יי.
שאם יאמר אדם מה ראה
הקב"ה לקרב את ישראל?
למי שרוצה מקרב למי שרוצה
מרחק, אמור לו: וכלום יש
אומה זריזה בגזירותיו כזו?
חוק חקק להם בפרשה זו
ואין להם רגלים^י והם אינם
מהרהרים. כך נדרש פסוק זה

בְּכַתוּב, וְנִתְּתָם אֹתָהּ אֶל אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל
מַחוּץ לַמִּחֲנֶה וְשָׁחַט אֹתָהּ לִפְנֵינוּ:
וַיֹּאמֶר, נִתְּתָה לִירֵאִיךָ גַם לְהַתְנוּסָם מִפְּנֵי קֹשֶׁט סִלָּה:
וַיֹּאמֶר, כִּי אֶקַּח מוֹעֵד אֲנִי מִיִּשְׂרָאֵל אֲשַׁפֵּט:
וַיֹּאמֶר, וַיַּעֲזֶק אֶל יְהוָה וַיִּזְרְחוּ יְהוָה עֵין וַיִּשְׁלַף אֶל הַמּוֹם
וַיִּמָּתְקוּ הַמּוֹם שֶׁם לֹא חָק וּמִשְׁפָּט וְשֶׁם נִסְחָו:
וַיֹּאמֶר, וַיִּרְגֵּי וַיֹּאמֶר לֵי וַתִּמָּךְ דְּבָרִי לָבֶךְ שְׁמֹר מִצְוֹתִי
וְחַיָּה:
וַיֹּאמֶר, וַתִּגְזֹר אוֹמֵר וַיִּקָּם לָךְ וְעַל דְּרָכֶיךָ נָגַה אוֹר:
וַיֹּאמֶר, וַיַּעֲמִידָהּ לַיעֲקֹב לַחֵק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם:
עוֹלָם וּמְלָאוֹ שְׁלָךְ, חֲפֻצַּת לְהַצִּידִיק קְהֵלָךְ:

גבי והאלהים נסה את אברהם^פ. ונאמר (תהלים עה, ג) **כִּי אֶקַּח מוֹעֵד**, רב הונא מיייתי לה בפסיקתא (דר"כ פ"ט ד, פרה אדומה) על פרשה זו^{פא}. ונאמר (שמות טו, כה) **וַיַּעֲזֶק אֶל ה'...** שם שם ל' חוק ומשפט, זו תורת הפרה שנאמרה במרה תחילה^{פב}. [ונאמר (משלי ד, ד) 'יתמוך דברי לבך' מנפתל ועיקש כמין זר, אלא 'שמור מצותי וחי' פג]. ונאמר (איוב כב, כח) **וַתִּגְזֹר אוֹמֵר וַיִּקָּם לָךְ**, חוקה וגזירה היא זו. וכן **וַיַּעֲמִידָהּ לַיעֲקֹב לַחֵק** (תהלים קה, י), דבר שאין בו טעם^{פד}.

וּחֲפֻצַּת^{פה} לְהַצִּידִיק קְהֵלָךְ. לטהרם בטהרה זו, ולהקבילם שכר על קיום הגזירה שאין

נז. מכאן ואילך הוא מפרש את הפסוקים שהיו מובאים במחזורים הישנים, ואלו מובאים במחזור ורמזיא:
ככתוב ונתתם אותה אל אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל מַחוּץ לַמִּחֲנֶה וְשָׁחַט אֹתָהּ לִפְנֵינוּ (במדבר יט, ג); ונאמר
נִתְּתָה לִירֵאִיךָ גַם לְהַתְנוּסָם מִפְּנֵי קֹשֶׁט סִלָּה (תהלים ס, ו); ונאמר וַיִּרְגֵּי וַיֹּאמֶר לֵי וַתִּמָּךְ (ב) דְּבָרִי לָבֶךְ שְׁמֹר
מִצְוֹתִי וְחַיָּה (משלי ד, ד); ונאמר וַיַּעֲמִידָהּ לַיעֲקֹב לַחֵק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם (תהלים קה, י). במחזור נירנברג
אין את הפסוק 'וירגו', אבל נוספו הפסוקים: וַתִּגְזֹר אוֹמֵר וַיִּקָּם לָךְ וְעַל דְּרָכֶיךָ נָגַה אוֹר (איוב כב, כח); יִרְאֶה
אֶל עֲבָדֶיךָ פֶּעֶלְךָ וְהִדְרֶךְ עַל בְּנֵיהֶם (תהלים צ, טז); כִּי אֶקַּח מוֹעֵד אֲנִי מִיִּשְׂרָאֵל אֲשַׁפֵּט (תהלים עה, ג). מנוסח
כ"י סופר נראה שעמדו לפניו הפסוקים כבמחזור נירנברג, ובכ"י פארמא נוסף הפסוק 'וירגו' ויאמר ל' שמובא רק במחזור ורמזיא. נח. מידת הדין (ראה בראשית רבה נה, א). נט. אולי כוונתו שאין להם דרך להבין ולמצוא טעם הדבר, אין להם עמידה בענין, ועם כל זה אינם מהרהרים. ס. המדרש שלפנינו (ב"ר נה, א) מדבר על אברהם אבינו, ואם לא היה לפני המפרש נוסח אחר, אפשר שהוא הסב את הדברים כלפי ישראל, וזה לשון המדרש שם: נתתה ליראיך נס להתנוסס מפני קושט סלה, נסיון אחר נסיון וגידולין אחר גידולין בשביל לנסותן בעולם, בשביל לגדלן בעולם כנס הזה של ספינה. וכל כך למה? מפני קושט – בשביל שתתקשט מדת הדין בעולם. שאם יאמר לך אדם: למי שהוא רוצה להעשיר – מעשיר, למי שהוא רוצה מעני, ולמי שהוא רוצה הוא עושה מלך; אברהם כשרצה עשאו מלך, כשרצה עשאו עשיר. יכול את להשיבו ולומר לו: יכול את לעשות כמו שעשה אברהם אבינו? והוא אומר: מה עשה? ואת אומר לו: ואברהם בן מאת שנה בהולד לו (בראשית כא, ה), ואחר כל הצער הזה נאמר לו (שם כב, ב) קח נא את בנך את יחידך – ולא עיכב, הרי: נתת ליראיך נס להתנוסס. סא. מתוך הדברים עולה שם שהכוונה כי אקח מועד – כשתבוא הגאולה, אז 'אני מישרים אשפוט', אגלה את טעמי המשפטים שבעולם הזה אי אפשר להבין טעמם. וראה גם בבמדבר רבה יט ו ובמפרשים שם. סב. ראה לעיל בקטע 'ממרה חוקה גזר, הערה מג. סג. משפט זה מופיע רק בכתב יד פארמא סד. עד כאן הפסוקים. סה. כך הנוסח במחזור נירנברג. בדפוסים שלנו וכן במחזור ורמזיא 'חפצת' בלי ו"ו.

יוצר לפרשת פרה

פירוש רש"י קסה
זכות מדרשו

חזון על פן אוחיל לך, להגשים תחי אטומי
פעלך:

ברוך אתה יהוה מתיבתה המתיבתה:

קפאון חק אלפת היקר, לוטה באור יקר,
חשוף לעם מיקר, לעמוד על עקר:
רעבים לפענח דתיה, פענח מדותיה, צמאים
גמות חידותיה, גלה להם עדותיה: שמן דגלים
טהר, מצרף ומטהר, הרב לכבסם תמהר,

קיפאון חוק אלפת היקר.
לוטה באור יקר.

שנינו בפסיקתא (דר"כ, פ"ט ד,
פרה אדומה) והיה ביום ההוא
לא יהיה אור יקרות וקיפאון.
דברים נכבדים ויקרים
המכוסים בעולם הזה עתידין
שיהיו קפויין לכם לעתיד

לבא, קלים וגלויים^{טו}, כעין קפאון תהומות (שמות טו, ח) שהוא דבר גלוי ומגולה לעין כל.
הה"ד והולכתי עורים בדרך לא ידעו (ישעיה מב, טז) וגו', אלה הדברים אעשה לא נאמר אלא
עשיתם (שם), כבר עשיתם לר' עקיבא וחביריו^{טז}, א"ר אחא דברים שלא נגלו לו למשה
בפרה נגלו לר' עקיבא. וכל יקר ראתה עיני^{טז} (איוב כח, י) זה ר' עקיבא. 'אלפת היקר' - פרת
הכבוד כמו שגר אלפיך (דברים ז, יג), צאנה^{טז} ואלפים כולם (תהלים ח, ח). שור זכר נקרא אלף,
ופרה נקראת אלפת^{טז}. 'היקר' - הכבוד. 'לוטה' - כמו הנה היא לוטה בשמלה (ש"א כא, י).
'באור יקר' - באור כבד עב ועמוס, לשון המקרא (זכריה יד, ו) לא יהיה אור יקרות, לשון
אייקר ליה תלמידה, ויכבד לבו (שמות ט, לד) מתרגמינן ויקריה לביה. וכך אומר הפייט:
קיפאון חוק, גילוי החוק שנכתב בפרשת אלפת היקר, פרשת פרה אדומה היקרה בדמים
והמעולה, שהיא לוטה, מעוטפת ומכוסה עכשיו באור עב כהה ועמוס, שאין אדם בקי
בסודה אלא חוק וגזירה היא לנו, גלוי של אותו חוק חשוף לעם מיקר. גלה אותו לישראל,
עם מכובד, כדי לעמוד על עיקר טעמיה הוריותיה. רעבים לפענח דתיה, פענח מדותיה,
צמאים גמות חידותיה, גלה להם עדותיה. אותן הרעבים לגילוי דתה, ותאבים לפענח
ולגלות מידותיה, וצמאים לגלות ולגמוע החידות שבה, גלה למו עדותיה וראיותיה. 'גמות'
- כמו הגמיאני נא (בראשית כד, יז), צפנת פענח (שם מא, מה) מתרגמינן דמיטמן גליין ליה.
שמן דגלים טהר, מצרף ומטהר, הרב לכבסם תמהר, ומעווים אותם לטהר. אתה

טו. מפרש מילת 'קפויין'. נראה מדבריו שהוא מפרש 'קפאון תהומות' - צפו ונתגלו, כמו שפירש"י את
'הקופאים על שמריהם (צפניה א, יב) - הצפים על שמריהם, ודימה זאת לתרגום 'ויצף הברזל (מלכים ב'
ו, ו) - וקפא פרזל (וראה עוד רש"י ברכות מ, א ד"ה המקפה; שבת כא, א ד"ה להקפות). ובאמת בנוסח
הפסיקתא שלפנינו כתוב 'עתידין הן להיות צפין'. סז. בנביא שם כתוב 'בנתיבות לא ידעו אדריכם
אשים מחשך לפניהם לאור ומעקשים למישור אלה הדברים עשיתם ולא עזבתם (ישעיה מב, טז), והמדרש
דורש מכוח לשון עבר זה, שגילוי המחשכים כבר נעשה [לפני ביאת המשיח], והיינו לרבי עקיבא וחביריו
שנגלה להם טעם פרה. סח. בפסוק 'ראתה עינו', יש לציין כי גם להלן (בקטע אצורה ומפורשה) צוטט
הפסוק 'ראתה עיני', ויתכן שנתערב למעתיק הפסוק 'הן כל ראתה עיני' (איוב יג, א). סט. בפסוק
כתוב 'צנה'. ע. צורת הנקבה של אָלף היא אֵלְפָה [על משקל כִּבְשָׁה, נִצְרָה, אֶהְבָּה] או אֵלְפָה [על
משקל אֶדְמָה, גִּעְרָה], צורת הסמיכות של שני המשקלים האלו היא 'אלפת', וכך לכאורה צריך לנקד לפי
פירושו. במחזורי ורמיוזא ונירנברג הניקוד הוא אֵלְפָה, נראה שהנקדן סבר בטעות שצורת הסמיכות של אֵלְפָה
היא אֵלְפָה. [בסידורים שלנו הניקוד הוא אֵלְפָה]

שנקראת מצרף ומטהר (מלאכי ג, א), טהר שמצה של דגלי ישראל, זה עון העגל שנאמר בו (שמות לב, כה) לשמצה בקמיהם. ותרבה כיבוסם לצחצח עיוניים ליום נחמה. תקרא כהן, בחטאך באזוב מתכהן. תהיה נקרא כהן – אתה צורינו, כשיבא העת שאתה מחטא ומזה באזוב, לעם מתכהן המתקרב להיות משמש ומשרת לעובדך שכם אחד. לשון פסוק הוא (תהלים נא, ט) תחטאני באזוב ואטהר, שכן עתיד הקב"ה להזות לישראל באזוב וממים טהורים, ובקשה היא זו. ואגדה מפורשת מצאתי בפסיקתא דרב כהנא (פיסק' ד, פרה אדומה) שדורש והולך כל פרשה זו דחוקת התורה על הזאת המים טהורים שיזרוק

מעוונים אותם לטהר: תקרא כהן, בחטאך באזוב מתכהן: הן טהורים זרוק במכהן, תמור דם מקח אלעזר הכהן:

בכתוב, ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו והזה אל נבח פני אהל מועד מדמה שבע פעמים:

ונאמר, וישב מצרף ומטהר בסף וטהר את בני לוי וזקק אתם בזהב ובכסף והיו ליהוה מגישי מנחה בצדקה:

ונאמר, וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מבד טמאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם:

ונאמר, הרב בכסני מעוני ומחטאתי טהרני:

ונאמר, תחטאני באזוב ואטהר תכבסני ומשלג אבין:

ימלך יהוה לעולם אלהיך ציון לדר ודר הללויה:

ואתה קדוש יושב תהלות ישראל אל נא:

אמרתי אחכמה והיא רחוקה, שח איתיאל עדי זאת חקה, בלא

הקב"ה לעתיד לבא, וקא דריש האי קרא ונתתם אותה אל אלעזר – אל עוזר. ועוד דריש: ואסף איש טהור, ואסף – זה הקב"ה, ואסף נדחי ישראל (ישעיה יא, יב). איש – ה' איש מלחמה. טהור – טהור עינים מראות ברע"א (חבקוק א, יג). את אפר הפרה – אילו גליות. במקום טהור – זו ירושלם שהיא טהורה, לפי שבעולם הזה מטהרין מפי כהן, אבל לעתיד לבא הקב"ה מטהרן שנאמר (יחזקאל לו, כה) וזרקתי עליכם מים טהורים. וישראל נקראים מתכהן, שנאמר (ישעיה סא, ו) ואתם כהניי' ה' תקראו, וכן בחורב נקראו ממלכת כהנים (שמות יט, ו). טהורים זרוק במכהן. זרוק עלינו מים טהורים כמשפטו של כהן המכהן. תמור דם מקח אלעזר הכהן. במקום לקחת דם הפרה של אלעזר הכהן שהיה מזה, תזרוק [עלינו] מים טהורים, שנאמר (יחזקאל לו, כה) וזרקתי עליכם מים טהורים."

אל נא. אל רחמן החפץ לצדקינו חשבינו והזיקינו במצוה חשובה כזו שאפילו חכמי ישראל לא יכלו לה.

אמרתי אחכמה והיא רחוקה. ממני. פסוק זה (קהלת ז, כג) שח איתיאל זה שלמה יד. עדי זאת חוקה. בשביל חוקה זו של פרה. 'כל זה ניסיתי בחכמה' (שם) אמר על כל חכמה משל ומליצה, וכשהגיע לזאת אמר שלמה: בכל פרשיות שבתורה נכנסתי, ועל פרשה

עא. לשון הפסוק 'מראות רע'. עב. יו"ד שניה יתירה. לשון הכתוב שם ואתם פהני ה' תקראו. עג. כאן אינו מפרש הפסוקים שהובאו לאחר קטע זה של הפיוט. כנראה משום שרובם הובאו בקטע הזה תוך כדי הפירוש. עד. כמו שיבאר להלן.

נפלאות היא ולא רחוקה, זאת פליאה היא ומרחקה, מלפניה משפט וחקנה, ומאחריה תורה וחקנה, בחרות חקונה: ובלוח לב מחקה, מדוק תלולה ומשאול עמקה, ומדירי ארקה, מסלתה חמוקה, כבן אין לעמוד בסודה, ואין להגיע לסודה, ואין לחקור חקה, ואין להחליש

זו אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. כך דרש האי קרא בפסיקתא (דר"כ, פ"ס' ד), נאם הגבר לאיתיאל לאיתיאל ואוכל (משלי ל, א) שלמה קורא כן. בלא נפלאות היא ולא רחוקה. האי 'היא' שנוכח כאן לאו היינו 'היא' דקרא, אלא אפרשה זו קאי, בלא

רחוקה היא זו, בתורה שנקראת 'ולא נפלאות היא ממך ולא רחוקה' (דברים ל, יא) – שם כתובה פרשה זו. ז"ל פליאה היא ומרוחקת. כלומר, על כל התורה כולה אמר משה לא נפלאות ולא רחוקה, אבל זאת ודאי פליאה היא ומרוחקת, שאין להבין בה וזרה היא אצלינו. ולשון רפי הוא זה^{טז}. מלפניה משפט וחקנה. במרה שנאמרה שם תחילה^{טז}, כתיב (שמות טו, כח) שם שם לו חק ומשפט, לומר דין וגזירה היא ואין להרהר. ומאחריה תורה ורחוקה. במקום שנשנית לצורך עשייתה כתיב (במדבר יט, ב) זאת חוקת התורה, וכן בסופה והיתה זאת לכם לחוקת עולם^{טז}, לומר חוקה חקתי גזירה גזרתי בה. בתורה שבכתב היא חקונה. לשון חרות על הלוחות (שמות לב, טז), ובלוח לב מחוקה. דגש^{טז}, מחוקקה היא בתורה על פה, כגון במשנה דמסכת פרה, דברים שלא ניתנו ליכתב אלא בלב הן מסורין ושגורין בפה, שנאמר (ישעיה ל, ח) כתבה על לוח אותם^{טז}, היינו על לוח לב, דופן הלב וחדריו. ועל ספר חוקה, תורה שבכתב וחקנה תכתבנה ולא תפרשנה מדע^{טז}. מחוקקה דגש – לשון חקונה, אבל 'כתמת חמוקה בה מחוקה' דלעיל^{טז} רפיא^{טז}, לשון מחק ומחיה. מדוק תלולה ומשאול עמוקה. שעליה אמר איוב (יא, ח) גובהי שמים מה תפעל, עמוקה משאול מה תדע^{טז}. ומדירי ארקה מסילתה חמוקה. טמונה ומסולקת דרכה מלב בני אדם, כמו חמק ועבר^{טז} (שה"ש ה, ו), עד מתי תתחמקין (ירמיהו לא, כא), חמוקי יריכייך (שה"ש ז, ב) – מה ירך בסתר^{טז}. ואין להחליש חלקה. אין להגדיל חבל בנחתה ליכנס בה, כמו מטילין חלשין (שבת קמח, ב), גורלות. חולש על גוים (ישעיה יד, יב) לשון משליך גורל^{טז}.

עה. בסידורים 'זאת', וכן במחזורי ורמיוזא ונירנברג. עו. לא הכנתי כוונתו במשפט זה. אולי צריך להגיה 'ולשון רבי הוא זה'. עז. ראה לעיל בקטע 'ממרה חוקה גזר', הערה מג. עח. שם (יט, ב) כתוב 'והיתה להם לחוקת עולם'. הלשון שציטט המפרש הוא בענין יום הכיפורים שבפרשת אחרי מות (ויקרא טז, לד). עט. הקוף דגושה, מחקה, ראה להלן. פ. זה נוסח כ"י סופר, בפסוק כתוב 'אתם'. [בכ"י פארמא וסופר כתוב 'לבם', וזו כנראה שגגת הסופר מחמת שהיה שגור בפיו הפסוק 'חרושה על לוח לבם' (ירמיה יז, א)]. פא. מסתבר שזה קיצור של 'מדעךך'. בכ"י פארמא הנוסח הוא 'ולא תפרשנה מדעתו', ולשון מגומגם הוא זה. פב. בקטע 'אצולת אומן', ראה שם בהערה לו. פג. הקוף רפה. פד. 'ועמוקה היא החכמה משאול' (רש"י שם). הפייטן מפרש את הפסוק על ענין פרה אדומה. ואומר שהיא תלולה [גבוהה] מדוק [השמים, שנאמר עליהם 'הנוטה כדוק שמים' (ישעיה מ, כב)] ועמוקה משאול. פה. בפסוק כתוב 'עבר' בלי ו'. פו. הפייטן מציין לדרשת חז"ל (סוכה מט, ב; מו"ק טז, א) 'מה ירך בסתר אף דברי תורה בסתר', ומבואר שם 'חמוקי' הוא לשון הסתרה והטמנה. פז. בבלי שם (קמט, ב): מאי משמע דהאי 'חלשים' לישנא דפורא [פור, גורל] הוא? דכתיב 'איך נפלת משמים הילל בן שחר, נגדעת לארץ חולש על גוים. אמר רבה בר רב הונא: מלמד שהיה מטיל פור על גדולי מלכות'.